

9. Изкуството

Циганското изкуство е преди всичко изкуството да живееш. Това означава, че то не е просто отражение на един определен начин на живот: то е този начин на живот — повече живяно, отколкото премисляно и изпипвано. То е всекидневно изкуство, изкуство във всяко нещо, изкуство и за всяко нещо, неотделимо от своето социално, икономическо и културно съдържание. То е изкуството да търгуваш, изкуството да караш кола, да изпълняваш музика или да танцуваш, изкуство на думите, изкуство на социалните отношения и изкуство на празника. Това изкуство е вечно и универсално: сравненията показват, че фламенкото на андалуските хитани и *катхака* (kathak) от Северна Индия си приличат поразително както във формално, така и в съдържателно отношение. Един от филмите на циганския режисьор Тони Гатлиф (*Latcho Drom*, 1993 г.) блестящо демонстрира придобитото в едно пътуване от Индия към Испания, преминаващо през Турция, Румъния, Унгария, Словакия, и Франция. „Циганинът, това е пътят: навсякъде по света той преживява едно и също нещо [...] *Latcho Drom* (Добър път) е един музикален филм, защото за Ромите музиката е живот [...]. За тяхната история можем да говорим единствено чрез музиката, понеже две са нещата, които дефинират Циганите: музиката и изключването от обществото. Музиката на Циганите е донесла много на света: в Румъния, потопена в европейските влияния, тя става известна вече като „циганска музика“. Циганите пренасят тази музика от Изтока до Унгария и Румъния и смесват различни видове музика от една или от различни страни. Джанго Рейнхард създава от джаза и от циганската музика една уникална музикална форма, която и днес продължава да упражнява огромното си влияние. Музиката има свое историческо основание. Срещайки се с различни хора, ние искахме само да се убедим, че историята се повтаря, показвайки как индийски и унгарски музиканти, които никога не са напускали страните си, удрят по